

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งพาตนเองและการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อนำมาใช้สำหรับการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี ตัวแปรของการศึกษารวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ 7 ส่วน ดังนี้

1. ทฤษฎีการยอมรับ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง
3. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ
4. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
5. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
6. บริบทชุมชนอำเภออินทร์บุรี
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีการยอมรับ

Rogers and Shoemaker อ้างถึงในจินดา แก้วบุบผา (2548 : 5-6) กล่าวถึงกระบวนการยอมรับ (adoption process) ว่าเป็นกระบวนการทางจิตใจของบุคคล ซึ่งเริ่มต้นด้วยการเริ่มรู้หรือได้ยินเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่ แล้วไปสิ้นสุดลงด้วยการตัดสินใจยอมรับไปปฏิบัติ กระบวนการนี้มีลักษณะคล้ายกับการเรียนรู้และการตัดสินใจ (learning and decision making) โดยได้แบ่งกระบวนการยอมรับออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มรู้หรือรับรู้ (awareness) เป็นขั้นแรกที่บุคคลเริ่มรู้เกี่ยวกับเรื่องใหม่หรือความคิดใหม่ แต่ขาดรายละเอียด การรับรู้อาจเกิดขึ้นโดยบังเอิญด้วยการพบเห็นด้วยตนเองหรือโดยการเผยแพร่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือเอกชน

ขั้นที่ 2 ขั้นสู่ความสนใจ (interest) เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มมีความสนใจในแนวความคิดใหม่จึงพยายามไต่หาความรู้ในรายละเอียดเพิ่มเติม เพื่อพิจารณาแยกแยะความเป็นไปได้ประโยชน์และเหมาะสม

ขั้นที่ 3 ขั้นไตร่ตรอง (evaluation) เป็นขั้นที่บุคคลศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่ แล้วคิดเปรียบเทียบกับงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันว่า ถ้ารับเอาแนวความคิดใหม่มาปฏิบัติจะเกิดผลดีหรือไม่ดีอย่างไรบ้าง ในขณะนี้และในอนาคต ควรหรือไม่ที่จะทดลองดูก่อน หากรู้สึกว่ามีผลดีมากกว่าจะตัดสินใจทดลองเพื่อให้เกิดความแน่ใจก่อนที่จะรับไปปฏิบัติจริงๆ

ขั้นที่ 4 ขั้นทดลองทำ (trial) เป็นขั้นที่บุคคลทดลองทำตามแนวความคิดใหม่โดยทำการทดลองแต่เพียงเล็กน้อย เพื่อดูว่าจะเข้ากันหรือไม่กับสภาพการณ์ในปัจจุบันของตนและผลจะออกมาตามที่คาดคิดไว้หรือไม่ ในขั้นนี้บุคคลจะแสวงหาข่าวสารที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่นั้น ซึ่งผลการทดลองจะมีความสำคัญยิ่งต่อการตัดสินใจ ที่จะปฏิเสธหรือยอมรับต่อไป

ขั้นที่ 5 ขั้นนำไปปฏิบัติหรือขึ้นยอมรับ (adoption) เป็นขั้นที่บุคคลตัดสินใจรับแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติอย่างเต็มที่ หลังจากที่ได้ทดลองปฏิบัติและทราบผลเป็นที่พอใจแล้ว

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง

แนวความคิดการพึ่งตนเอง(Self-sufficiency Economic)แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเองเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวัดความสามารถในการพึ่งตนเองได้ในชนบท ผู้วิจัยนำมาเป็นหลักในการศึกษาซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 5 ด้านหรือ TERMS ซึ่งประกอบด้วย Technology Economic Resource Mental and Socio-Cultural **สัญญาวิวัฒน์** (2542 : 67-74) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท สรุปดังนี้

ทฤษฎีเรื่องการพึ่งพาตนเองของชุมชนชนบทนี้ สืบเนื่องจากงานวิจัยกำหนดหัวข้อ (Commission Research) ที่สภาวิจัยมอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีดำเนินการในปี 2529 โดยใช้ชื่อโครงการว่า การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท เริ่มจากการหาตัวแบบ (Model) จากการวิจัยเอกสารและการศึกษาชุมชนแบบกว้าง แล้วเสนอรายงานในปี 2553 ซึ่งเป็นผลจากการนำตัวแบบไปทดลองปฏิบัติกับชุมชนชนบท 5 ชุมชนทั่วประเทศไทย และได้ผลเป็นที่น่าพอใจทฤษฎีนี้เป็นตัวอย่างของการสร้างทฤษฎีประเภทวิจัยแล้วสร้างทฤษฎี (Research-then- theory) และได้ข้อสรุปว่า การที่ชุมชนชนบทจะพึ่งตนเองได้ จะต้องมีการพึ่งพาตนเองใน 5 ด้านด้วยกัน คือ

พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี หมายถึง การมีปริมาณ และคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ เช่น เครื่องไม้เครื่องมือ เครื่องจักรกล และเทคโนโลยีทางสังคม เช่น การรู้จักวางโครงการรู้จักจัดการ เป็นต้น การรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และการบำรุงรักษาให้คงสภาพอยู่เสมอเพื่อการใช้งาน ซึ่งรวมทั้งของสมัยใหม่ และของดั้งเดิมของท้องถิ่นที่เรียกว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านด้วย จะทำให้ชุมชนสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการทำนา ทำไร่ รวมทั้งการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน การติดต่อค้าขาย หรือแม้การประกอบอาชีพด้านการบริการ หรือแม้การประกอบอาชีพด้านการบริการ ซ่อมแซมเครื่องจักร เครื่องมือ ช่วยในการสื่อสารติดต่อกับภายนอกชุมชน ทำให้ได้ข่าวสารที่ดี ทนต่อเหตุการณ์ รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีทางสังคม การเป็นผู้นำชุมชนที่ดี การรู้จักการวางโครงการการบริหารโครงการ การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจ (การทำมาหาเลี้ยงชีพ) ที่มีความมั่นคงสมบูรณ์พูนสุขพอกควร ประชาชนในชุมชนเลี้ยงตัวเองได้ มีรายได้พอเพียงสามารถ ซื้อหาอาหารหรือปัจจัย 4 อย่างอื่นได้ สามารถซื้อสิ่งของ ยาแก้ไข้ ไปหาหมอรักษาไข้ หาเครื่องกีฬาเล่นทำให้สุขภาพแข็งแรง ซื้ออุปกรณ์การศึกษามาช่วยตัวเอง และลูกหลานในการศึกษาเล่าเรียน

พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งใดๆ ที่มีอยู่โดยธรรมชาติในชุมชน หรือสามารถหาได้ การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การมีทรัพยากรธรรมชาติ ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ให้ดำรงอยู่ไม่ให้เสื่อมไปจนหมดสิ้น หรือไม่ให้สูญเสียสมดุลธรรมชาติมากนัก ตัวอย่างเช่น ดิน น้ำ ป่า สัตว์บกและน้ำ รวมทั้งแร่ธาตุต่างๆที่มีค่า และความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

พึ่งตนเองได้ทางจิตใจ หมายถึง สภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ การพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ในการปกครองตนเอง ในการป้องกันกิเลสตัณหา โลภ โกรธ หลง หรือ อยากได้ อยากดี จนเกินความสามารถของตน โดยต้องเป็นคนเข้มแข็ง ปลงใจ และปลัดใจ มั่นใจว่าจะช่วยตนเองได้ พึ่งตนเอง และยังเป็นคนรู้จักพอ

พึ่งตนเองได้ทางสังคม หมายถึง ภาวะการณ์ที่คนกลุ่มหนึ่งๆ มีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่น มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ของตนไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพโดยกลุ่มของตนเอง หรืออาจขอความช่วยเหลือจากภายนอกก็ได้ ซึ่งเป็นการสืบเนื่องมาจากปัจจัยอีกทอดหนึ่ง เช่นการศึกษา การสื่อสารระหว่างกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

กระบวนการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนนั้นยุทธศาสตร์เริ่มแรกก็คือสร้างองค์กรชุมชน แต่ไม่มุ่งเน้นรูปแบบกิจกรรมต่างๆ เป็นการรวมตัวแบบธรรมชาติเข้ามาพูดคุยปรึกษาหารือร่วมกันถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและกระทบต่อครัวเรือน วิเคราะห์

สาเหตุทางเลือกสร้างกระบวนการเรียนรู้ การจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยภาคีหรือเครือข่ายทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเอกชน นักวิชาการ เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจ ในการดำเนินการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองในแต่ละขั้นตอน โดยคนในชุมชนต้องมีความ สมานฉันท์และเข้มแข็ง มุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง ทำให้สามารถสร้างแนวทางการ พัฒนาขึ้นในชุมชนตลอดจนพึ่งพาองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรเอกชน ทั้งนี้ การพึ่งพา ตนเอง และการพึ่งพาอาศัยกันและกันนั้น จะเกิดกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดไปสู่ชุมชน เป็น การเรียนรู้ที่ผสมผสานจากภูมิปัญญาชาวบ้านผสมผสานความรู้สากล และนำไปพัฒนาให้ สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของชุมชนนั้นๆ ผลการรวมกลุ่มจะสร้างศักยภาพหรือความเข้มแข็ง ของชุมชนได้ เป็นชุมชนพึ่งชุมชน บริหารด้วยภูมิปัญญาของคนในชุมชน (มานิตย์ ทวีกลีกรรม, 2544 : 17)

ฉันทันท์ น่วมสำราญ (2544 : 16-20) ได้กล่าวถึง ระบบการพึ่งตนเองประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ คือ

- 1) องค์ประกอบด้านครอบครัว ครอบครัวคือผู้วางแผนการผลิตทางการเกษตรที่ สัมพันธ์กับการบริโภค และความจำเป็นพื้นฐานของสมาชิกในครอบครัว และการจัดการผลผลิต การถนอมอาหารเพื่อให้เพียงพอต่อครอบครัว และความสัมพันธ์กับช่วงเวลาหรือฤดูกาล
- 2) องค์ประกอบด้านชุมชนหรือองค์กรชุมชน หรือระบบการจัดการในระดับชุมชน ที่เกิดจากการร่วมมือของชาวบ้านในชุมชนหลายครอบครัวรวมกัน เพื่อจัดการกับผลผลิตส่วนเกิน ความจำเป็นพื้นฐานของครอบครัว กระจายความพอเพียงให้กับทุกครอบครัวในชุมชน
- 3) องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน หรือข่ายองค์กรชุมชนคือระบบ แลกเปลี่ยนและการพึ่งพาระหว่างชุมชนหรือองค์กรชุมชน ในด้านความรู้และประสบการณ์ผลผลิต ทรัพยากร เงินทุน และพัฒนาความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน

อดิศักดิ์ น้อยสุวรรณ (2543 : 80-81) ยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานเศรษฐกิจ ชุมชนพึ่งตนเอง สรุปหลักแห่งแนวคิดเพื่อการดำเนินการ คือ การที่จะปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จอย่าง เป็นรูปธรรม และบังเกิดผลตามความมุ่งหมายของยุทธศาสตร์เศรษฐกิจและชุมชนพึ่งตนเองนั้น มี แนวทางในการดำเนินงาน 3 ด้าน คือ การผลิต การจำหน่าย และการบริโภค

1) การผลิต จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ใช้ปัจจัยการผลิตให้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ซึ่งมีปัจจัยการผลิตที่สำคัญ คือ

- การใช้ที่ดิน และน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด
- การใช้แรงงาน
- การสนับสนุนส่งเสริมในด้านทุน

- การบริหารและการจัดการ

2) การจำหน่าย ในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง เพื่อให้เกษตรกรและประชาชนในชนบทรู้จักการทำมาหากิน เพื่อให้มีความพออยู่พอกิน และสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามแนวพระราชดำรัส เศรษฐกิจพอเพียง

3) การบริโภค เป็นการปลูกฝังแนวความคิดมิให้มีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และมีการบริโภคเกินความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เพื่อการส่งเสริมการผลิต และการบริโภคภายในท้องถิ่น เพื่อลดการพึ่งพาจากภายนอก

บุญทัน ดอกไธสง (2533 อ้างถึงใน ไพบุลย์ ช่างเรียน, 2539 : 29-33) ได้กล่าวถึงเทคโนโลยี กลุ่มทางสังคมและการเมืองในท้องถิ่น และทรัพยากรว่า

เทคโนโลยี หมายถึง การรับเอาความรู้ วิชาการ สิ่งประดิษฐ์ หรือเทคนิคมาจากภายในหรือ ภายนอกท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีสามารถแบ่งออกเป็นวัตถุ เช่น พวงเครื่องทุ่นแรง เครื่องจักรต่างๆ และเทคโนโลยีที่เป็นความรู้ด้านบริหารงานต่างๆลักษณะของเทคโนโลยีที่สนับสนุนการบริหารงานพัฒนา

1) ศรัทธาเชื่อมั่นว่า เทคโนโลยีมีความสำคัญ และมีประโยชน์ต่อการบริหารงานพัฒนา

2) เป็นเทคโนโลยีระดับชาวบ้านหรือระดับกลาง

3) มีความเป็นไปได้ที่จะนำมาใช้

4) เป็นที่ยอมรับของประชาชน

5) เหมาะกับสภาพท้องถิ่น

6) สอดคล้องกับความเชื่อ หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นลักษณะของเทคโนโลยีที่ไม่

สนับสนุนการบริหารงานพัฒนา คือเป็นวิชาความรู้ หรือวัตถุสิ่งของที่ยากต่อการเข้าใจ และการนำไปใช้มีราคาสูงไม่เป็นที่ยอมรับของท้องถิ่นเนื่องจากไม่สอดคล้องกับความเชื่อหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

การเรียนรู้มีความสำคัญและจำเป็นของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม รวมถึงการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ดังนั้นจึงควรเรียนรู้เกี่ยวกับความหมายของความรู้และความสามารถของเข้าใจของมนุษย์

ความหมายของความรู้ (Knowledge)

ความรู้ คือ ความเข้าใจในบางเรื่อง หรือในบางสิ่ง และรวมไปถึงความสามารถในการนำความรู้นั้นไปใช้ให้บรรลุเป้าหมาย

อักษร สวัสดิ์ (2542 : 26-28) ได้ให้ความหมายของความรู้ หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะวิธีการและกระบวนการต่างๆรวมถึงแบบกระสวนของโครงการวัตถุประสงค์ในด้านความรู้ โดยเน้นในเรื่องของกระบวนการทางจิตวิทยาของความทรงจำอันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบ โดยก่อนหน้านี้ในปี ค.ศ. 1965 บลูมและคณะ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้หรือพุทธิพิสัยของคน ว่าประกอบด้วยความรู้ตามระดับต่างๆ รวม 6 ระดับ ซึ่งอาจพิจารณาจากระดับความรู้ในขั้นต่ำไปสู่ระดับของความรู้ในระดับที่สูงขึ้นไป โดยบลูมและคณะได้แจกแจงรายละเอียดของแต่ละระดับไว้ดังนี้

1) ความรู้ (Knowledge) หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำและการระลึกได้ถึง ความคิด วัตถุ และปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่ายที่เป็นอิสระแก่กัน ไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยู่ยากซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

2) ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (Comprehension) เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการขยายความรู้ ความจำ ให้กว้างออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล การแสดงพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับสื่อความหมายและความสามารถในการแปลความหมายการสรุปหรือการขยายความในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3) การนำไปปรับใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอดในเรื่องใดๆ ที่มีอยู่เดิม ไปแก้ไขปัญหาที่แปลกใหม่ของเรื่องนั้น โดยใช้ความรู้ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการกับความคิดรวบยอดมาผสมผสานกับความสามารถในการแปลความหมายการสรุปหรือการขยายความสิ่งนั้น

4) การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถและทักษะที่สูงกว่าความเข้าใจ และการนำไปปรับใช้โดยมีลักษณะเป็นการแยกแยะสิ่งที่จะพิจารณาออกเป็นส่วนย่อยๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน รวมทั้งการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ เพื่อดูส่วนประกอบปลีกย่อยนั้นสามารถเข้ากันได้หรือไม่อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างแท้จริง

5) การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความหมายในการรวบรวมส่วนประกอบย่อยๆ หรือส่วนใหญ่ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เป็นเรื่องราวอันหนึ่งอันเดียวกัน การสังเคราะห์จะมีลักษณะของกระบวนการรวบรวมเนื้อหาสาระของเรื่องต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อสร้างรูปแบบหรือโครงสร้างที่ยังไม่ชัดเจนขึ้นมาก่อนอันเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ภายในขอบเขตของสิ่งที่กำหนด

6) การประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินเกี่ยวกับความคิด ค่านิยม ผลงาน คำตอบ วิธีการและเนื้อหาสาระเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยมีการกำหนดเกณฑ์เป็นฐานในการพิจารณาตัดสิน การประเมินผล จัดได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สูงสุดของพุทธิลักษณะที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจ การนำไปปรับใช้ การวิเคราะห์และการสังเคราะห์เข้ามาพิจารณาประกอบกัน เพื่อทำการประเมินผลสิ่งหนึ่งสิ่งใด

พรทิพย์ สุวรรณ(อ้างในศศิพรรณ บัวทรัพย์ 2550 : 14-15) กล่าวว่า ความรู้หมายถึง ความจำในสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน และให้ความหมายของความเข้าใจว่า ความเข้าใจในความหมายของสิ่งนั้น และได้กล่าวถึงรายละเอียดของเรื่องความรู้ความเข้าใจไว้ดังนี้

ความรู้ หมายถึง ความสามารถในทางพุทธิปัญญาประกอบด้วยความรู้ความสามารถ และทักษะต่างๆทางสมอง แบ่งออกเป็น 6 ชั้น ซึ่งเรียงจากพฤติกรรมที่ง่ายไปหาพฤติกรรมที่ยากดังต่อไปนี้

- 1) ความรู้ (ความจำในสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน)
 - (1) ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาโดยเฉพาะ
 - ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำต่างๆ
 - ความรู้เกี่ยวกับความจริงต่างๆ
 - (2) ความรู้เกี่ยวกับวิธีการและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับลักษณะแบบแผนต่างๆ
 - (3) ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวความคิดและโครงสร้างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งความรู้เกี่ยวกับกฎและการใช้กฎในการบรรยายคุณค่าหรือพยากรณ์ หรือตีความหมายของสิ่งที่เราสังเกตเห็นและความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง
- 2) ความเข้าใจ (การเข้าใจความหมายของสิ่งนั้น) คือ การแปล การตีความหมาย การขยายความ (การขยายความหมายของข้อมูลที่มีอยู่ให้ไปไกลกว่าเดิม)
- 3) การนำไปใช้ (การนำสาระสำคัญต่างๆไปใช้ในสถานการณ์จริง)
- 4) การวิเคราะห์ (แยกเรื่องราวออกเป็นส่วนย่อยๆ)
 - (1) การวิเคราะห์ส่วนประกอบต่างๆ
 - (2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบนั้น
 - (3) การวิเคราะห์หลักหรือวิธีการรวบรวมส่วนประกอบต่างๆนั้น
- 5) การสังเคราะห์ (การรวมส่วนประกอบต่างๆ เข้าด้วยกัน)
 - (1) การกระทำที่เป็นสื่อให้ผู้อื่นเข้าใจความหมาย
 - (2) การกระทำที่เกี่ยวกับแผนงานหรือข้อเสนอตามวิธีการต่างๆ

(3) การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่างๆ

6) การประเมินผล (การตัดสินใจคุณค่าในสิ่งที่กำหนดความมุ่งหมายได้ โดยการใช้เกณฑ์ที่แน่นอน) คือ การตัดสินใจโดยอาศัยเหตุการณ์ภายในสิ่งนั้นเป็นเกณฑ์ และการตัดสินใจโดยอาศัยหลักเกณฑ์ภายนอกมาพิจารณา

4. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัย ได้ศึกษารวบรวมแนวคิดพื้นฐานเรื่อง “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency economy)” เพื่อเป็นกรอบแนวคิดซึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตให้รู้จักพอเพียง เรียกว่าเศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความหมายและความสำคัญโดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจได้ทรงเน้นย้ำให้คนไทยรู้จักปรับตัวเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางกระแสเศรษฐกิจระบบทุนนิยมที่เน้นการเปิดเสรี การเคลื่อนย้ายเงินทุน แรงงาน สินค้าและบริการอย่างกว้างขวางรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นพระองค์ท่านทรงเป็นผู้นำเสนอทางออกให้กับประเทศโดยพระราชทานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

4.2 ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550 : 146-147) ได้ให้คำจำกัดความ “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิคนหนึ่งที่ดีติดตามพระราชดำรัสและพระราชเสาวนีย์อย่างใกล้ชิด และนำมาเรียบเรียงก่อนนำเสนอขึ้นกราบบังคมทูลเกล้าฯ ถวายขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตออกเผยแพร่มิใช่ใจความว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจก้าวทันต่อโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งใน การนำวิชาการต่างๆ มาใช้การวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐาน

จิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ชาญชัย เพ็ชรประพันธ์กุล (2550 : 50) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชได้ทรงวางรากฐานการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการพัฒนาประเทศตามแนวทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 โดยพระองค์ได้พระราชทานมโนทัศน์ด้าน “ความพอเพียง” ไว้เป็นครั้งแรกเมื่อคราวเสด็จพระราชทานปริญญาบัตรที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วันที่ 18-19 กรกฎาคม 2517 แต่สังคมไทยก็ยังเข้าไปไม่ถึงหลักการของแนวคิดดังกล่าวเมื่อประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจการเงินในปี 2540 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรวมทั้งบรรดานักเศรษฐศาสตร์และนักวิชาการต่างๆ ได้ทูลเกล้าขอพระบรมราชวินิจฉัยอีกครั้งหนึ่งพระองค์จึงได้พระราชทานวินิจฉัยเรื่องมโนทัศน์ “ความพอเพียง” แก่สังคมไทยอีกครั้งหนึ่งโดยทรงสรุปไว้ในรูปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) เมื่อ 29 พฤศจิกายน 2542 จากนั้นเป็นต้นมาหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้พยายามนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

เกษม วัฒนชัย (2550 : 18) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับทุกประเทศในโลก โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้มแข็งเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์

ปิยนุตร หล่อไกรเลิศ (2547: 31-32) เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง พอเพียงสำหรับทุกคน มีธรรมชาติพอเพียง มีความรักพอเพียง มีปัญญาพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล จะเรียกว่าเศรษฐกิจสมดุลก็ได้ เมื่อสมดุลก็เป็นปกติสบายไม่เจ็บไข้ ไม่วิกฤต เศรษฐกิจพื้นฐานกับเศรษฐกิจชุมชนล้วนมุ่งไปสู่เศรษฐกิจพอเพียง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549 : 15) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับสังคมทุกระดับ ดังนี้

1. ระดับบุคคล/ครอบครัว

- 1) สามารถให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนใน 5 ด้าน ได้แก่ จิตใจ สังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2) รู้จักคำว่า “พอ” และไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- 3) พยายามพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความชำนาญ

4) มีความสุขและความพึงพอใจกับชีวิตที่พอเพียง ยึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต

2. ระดับชุมชน

1) รวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของตนและชุมชน

2) มีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกชุมชนให้เกิดพลังทางสังคม

3) พัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่างๆ

3. ระดับรัฐหรือระดับประเทศ

1) ชุมชน/สังคมหลายๆ แห่งร่วมมือกันพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

2) วางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียงและพร้อมก่อน จึงค่อยๆ

ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญขึ้นเป็นลำดับๆ ต่อไป

สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม (2550 : 10 – 11) กล่าวว่า การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนความรู้ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการทำงาน การตัดสินใจและการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้ 1. กรอบแนวคิดเป็นปรัชญาที่ชี้แนะทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา 2. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน 3. คุณลักษณะพร้อมๆ กันได้แก่ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว 4. เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงเท่านั้น ต้อง อาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน 5. แนวทางปฏิบัติผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

อภิชัย พันธเสน และคณะ (2549 : 60-68) ได้สังเคราะห์ความคิดเห็นของนักเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำนึงถึงบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ณ ห้วงเวลาต่างๆ โดยอธิบายว่า นักเศรษฐศาสตร์ให้ความหมาย แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงออกเป็น 4 ความหมาย ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 อธิบายว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่อยู่เหนือแนวคิด เศรษฐศาสตร์ เป็นภูมิปัญญาไทย เป็นทุนทางสังคมของประเทศ เนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมชุมชน และเป็นพื้นฐานระบบเศรษฐกิจของสังคมไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมคนส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นปรัชญาแนวคิดที่ประยุกต์ศาสนามาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่จะลด “ความอยาก” ลงมาสู่ระดับที่สามารถพึ่งตนเองได้

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีความเห็นตรงกันว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน ที่เกี่ยวข้องจะขาดซึ่งส่วนใดส่วนหนึ่งมิได้ คือ ความพอดี ความเสี่ยง และการพึ่งตนเอง โดยความพอดีจะมีลักษณะใกล้เคียงกับดุลยภาพในวิชาเศรษฐศาสตร์ แต่จะเป็นดุลยภาพที่มีพลวัต ปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ส่วนเรื่องความเสี่ยงนั้น เกี่ยวข้องกับความพยายามในการลดการกระจายความเสี่ยง เพื่อให้เกิดความพอได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ความสามารถในการพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด คือพยายามในการเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดความไม่แน่นอน และลดต้นทุนในการเปลี่ยนแปลง (Transaction Cost) ไม่ให้สูงเกินไป

กลุ่มที่ 3 มีความเห็นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เพราะเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้ข้อจำกัดของรายได้ (Budget Constraints) ภายใต้การบริหาร การกระจายความเสี่ยงอย่างสมดุล และมีการแลกเปลี่ยนอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency)

กลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มที่ให้ความเห็นอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานความเป็นอยู่อันควร ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศตามศักยภาพ

เสน่ห์ จามริก (2546 : 60-61) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการ อุดมการณ์ ปรัชญาที่เกิดจากการเรียนรู้ถึงเหตุปัจจัยของสังคมไทยที่ต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์และกระแสโลกาภิวัตน์ มีสาระสำคัญคือ การกลับฟื้นคืนจิตวิญญาณของมนุษย์สู่ชีวิตเศรษฐกิจที่แท้จริง ไม่ใช่เป็นเพียงเศรษฐกิจเงินตรา แต่เป็นเศรษฐกิจที่ประกอบไปด้วยมนุษย์กับธรรมชาติเป็นแกนสาร ทั้งยังเป็นการให้มองและเข้าใจมนุษย์ในความหมายของความเป็นมนุษยชาติโดยรวม และเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติตามสัจธรรมความจริง ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แค่การแก้ไขปัญหาความยากจน แต่เกี่ยวเนื่องกับความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ฯลฯ และการสร้างฐานต้นทุนทางสังคมและภูมิคุ้มกันสำหรับอนาคตของประเทศชาติโดยรวม

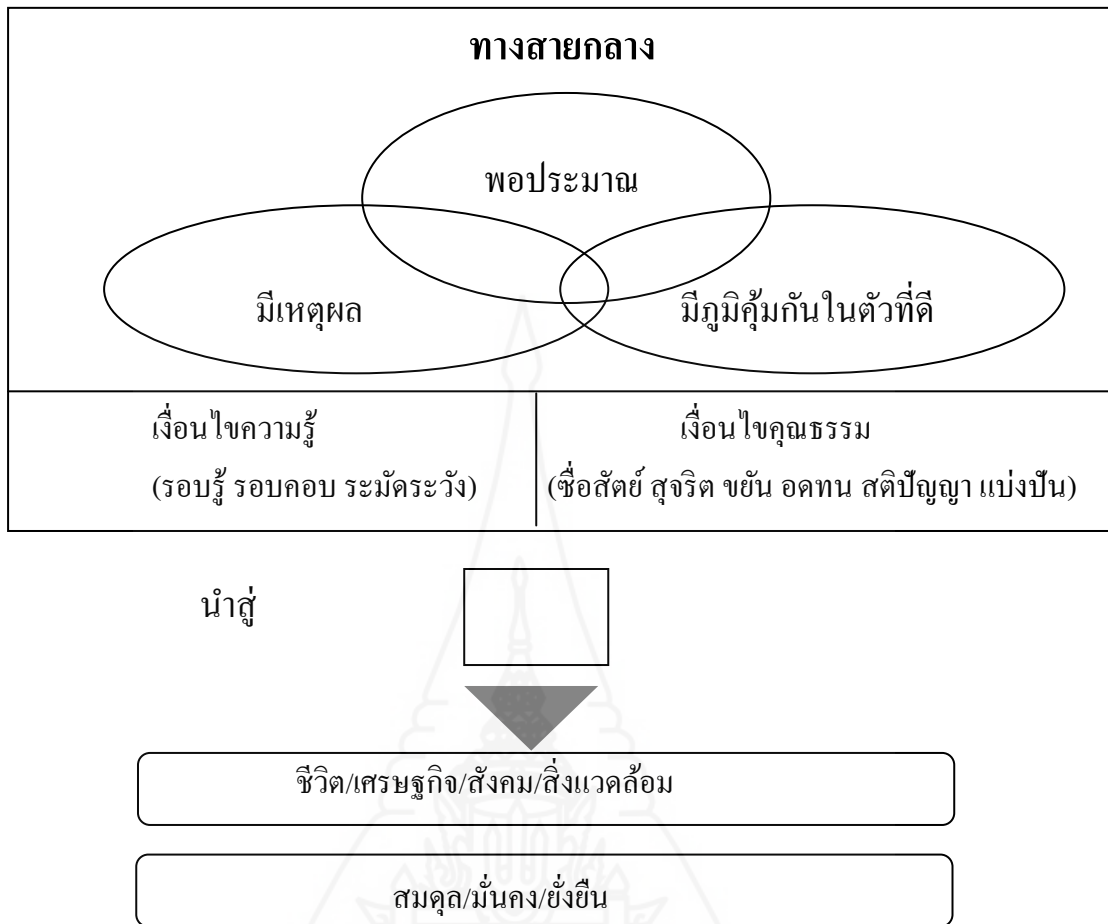
เบญญา ยมสาร (2549 : 1-3) กล่าวว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิต สินค้าและบริการทุก

ชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน ความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด หากกล่าวโดยสรุป คือ หันกลับมายึดทางสายกลางในการดำรงชีวิตและสามารถพึ่งตนเองได้

ประเวศ วะสี (2550 : 6) กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงคือ เศรษฐกิจที่มีรูปแบบเป็นทางสายกลางหรือเศรษฐกิจแบบมัธยมาปปฏิพา เพราะเชื่อมโยงทุกเรื่องเข้าด้วยกันทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่จริงคำว่าเศรษฐกิจเป็นคำที่มีความหมายในทางที่ดีหมายถึง ความเจริญที่เชื่อมโยง กาย ใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แต่ได้มีการนำเอาคำว่าเศรษฐกิจไปใช้ในลักษณะแยกส่วนที่หมายถึงการแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อแยกส่วนก็ทำลายส่วนอื่นๆ จนเสียสมดุลและเกิดวิกฤติ

รงค์ ประพันธ์พงศ์ (2550 : 36-38) กล่าวว่า นอกจากคำนิยามเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขแล้วเศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ คือ 1) พึ่งพาตนเองทางจิตใจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ 2) พอประมาณ 3) เดินสายกลาง 4) มีภูมิคุ้มกัน 5) มีเหตุผล 6) เป็นคนดี 7) รู้รักสามัคคี

แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทุกด้านทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี โดยสรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังรูปที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, (2549 : 15)

ทองทิพภา วิริยะพันธ์ (2550 : 12-15) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

- 1) ใช้ทางสายกลาง โดยเน้นการดำเนินชีวิตหรือการดำเนินงานในลักษณะไม่เร่งรัด หรือแข็งข้านเกินไป มีความพอดี อยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ ไม่หลงกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพ สร้างพื้นฐานความมั่นคงให้กับชีวิตทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้
- 2) ให้ความสำคัญกับความพอประมาณ โดยยึดหลักความมีเหตุผล และตั้งอยู่บนพื้นฐานความไม่ประมาท ใช้สติปัญญาในการพิจารณาเรื่องต่างๆ
- 3) ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีความพอเพียงทั้งในด้านวัตถุ และด้านจิตใจ เป็นการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม และความซื่อสัตย์

สุจริต ให้รู้จักคำว่าพอ ขจัดความโลภให้น้อยลง ให้มีความสุขทั้งทางกาย จิตใจ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความวุ่นวายให้แก่สังคมโดยรวม

เศรษฐกิจพอเพียงมีวัตถุประสงค์ให้มนุษย์รู้จักการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด รู้จักความพอเพียง รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) ด้านจิตใจ ยึดหลัก “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมีจิตสำนึกที่ดีต่อประเทศชาติ มีเมตตา เอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง รู้รักสามัคคี

(2) ด้านสังคม ให้แต่ละชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการเชื่อมโยงไปสู่เครือข่าย ชุมชนที่เข้มแข็ง เพื่อให้มีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น มีการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทุกๆ ด้าน

(3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงการใช้และการจัดการ ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยยึดหลักของความยั่งยืน

(4) ด้านเทคโนโลยี ควรผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น

(5) ด้านเศรษฐกิจ ควรให้ความสำคัญกับหลักการประหยัด ดัดทอนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นทุกด้าน ลดการฟุ้งเฟ้อฟุ้งเฟ้อ ยึดหลักพออยู่พอกิน พอใช้ หลีกเลี่ยงการก่อหนี้ที่ไม่มีผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า

สมพร เทพสิทธา (2549 : 29-32) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ มีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจระบบทุนนิยมซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุซึ่งเป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน ค่าไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ

1. มิติด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้มีความขยันหมั่นเพียร ประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริเป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแต่อดทน พ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข

2. มิติด้านจิตใจ

เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มียินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มต้นที่ตัวเอง โดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคงโดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา

3. มิติด้านสังคม

เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีสงบสุข ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาัดเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทำลายกัน

4. มิติด้านวัฒนธรรม

เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้สิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

รัตนา เนตรแจ่มศรี (2550 : 19) ได้กล่าวถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

1. ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต
2. ให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ
3. ในการนำหลักแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้นั้นจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

สุขสรณ์ ก้นตะบุตร (2550 : 6) ได้กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

จากแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสรุป ได้ว่าหลักการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั้นมีการยึดหลัก คือ ความพอดีด้านจิตใจต้องมีความเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี ความพอดีด้านสังคมต้องมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ความพอดีด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการและพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ความพอดีด้านเศรษฐกิจเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของตน

5. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน โดยสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ และสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2554 : 14 - 21) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

5.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

“วิสาหกิจชุมชน” หมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกับประกอบกิจกรรมดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน

“เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน” หมายถึง คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย”

5.2 แนวทางการส่งเสริมและดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

5.2.1 ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง

1) ส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรในชุมชน โดยอาศัยกลุ่มแกนวิสาหกิจ กระบวนการจากทุกส่วน จัดให้มีเวทีสร้างความเข้าใจ เรียนรู้ และดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ควบคู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับศักยภาพ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ความต้องการและสามารถปฏิบัติเป็นอาชีพได้

2) ค้นหาศักยภาพของชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อจัดทำแผนที่ตั้งของถิ่นฐาน แสดงแหล่งทุนทางสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรควบคู่กับการสร้างฐานข้อมูลและจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาเพื่อติดตามผลการดำเนินงานของชุมชน

3) สนับสนุนให้ชุมชนจัดทำแผนอย่างมีส่วนร่วม โดยนำศักยภาพปัญหาของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยนำศักยภาพปัญหาของชุมชนมาวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมดำเนินงานตามความสามารถของชุมชนที่พึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่เป็นหลักและเสริมหนุนด้วยทรัพยากรจากแหล่งภายนอกในส่วนที่เกินความสามารถของชุมชน

4) จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นร่วมกัน จากการติดตามประเมินผลการพัฒนา โดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อสรุปบทเรียน และปรับระบบข้อมูลพื้นฐานและตัวชี้วัดการพัฒนาของชุมชนให้ทันสมัยเป็นระยะๆ

5.2.2 ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองและสร้างภูมิคุ้มกันของระบบเศรษฐกิจโดยรวมการสร้างมูลค่าเพิ่มของวัตถุดิบทางการเกษตร โดยส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตเกษตรทั้งด้านอาหารและไม่ใช่อาหาร การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรในรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาและความต้องการของท้องถิ่น พร้อมทั้งสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เกิดความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ

5.2.3 ส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพด้านการตลาดสินค้าเกษตรชุมชน

1) เพิ่มขีดความสามารถ ทักษะของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในชุมชนให้สามารถเป็นผู้ประกอบการได้ สามารถตัดสินใจและวางแผนการผลิตที่เชื่อมโยงกับการตลาด การเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดการ การใช้ระบบข้อมูลข่าวสารด้านการผลิต ราคาสินค้า และหลักการตลาดเป็นเครื่องมือในการทำธุรกิจ รวมทั้งการแปรรูปสินค้า

2) สนับสนุนการจำหน่ายสินค้าของชุมชนยังแหล่งและสถานที่ต่างๆ ให้ไปสู่ผู้บริโภคอย่างทั่วถึง เพื่อเป็นการกระจายสินค้าของชุมชนออกสู่ตลาดภายนอก และสร้างรายได้เพิ่มให้กับชุมชน

3) ปรับปรุงตลาดสินค้าเกษตรทุกระดับให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อเพิ่มมูลค่าและลดต้นทุนการผลิตอย่างเพียงพอสามารถสร้างกลไกการเชื่อมโยงระหว่างตลาดกับท้องถิ่นระดับภูมิภาค และระดับประเทศให้มีความสามารถในการกระจายผลผลิตไปยังผู้บริโภคอย่างกว้างขวาง

4) ส่งเสริมและสนับสนุนเอกชนที่ได้รับซื้อสินค้าเกษตรชุมชนในการขยายสู่ทางการตลาดไปยังต่างประเทศ เพื่อกระจายสินค้าเกษตรส่งออกไทยที่มีศักยภาพสูงให้กว้างขวาง และลดผลกระทบจากการพึ่งพิงตลาดหลัก

5) สร้างเครื่องหมายสินค้าของท้องถิ่นให้เป็นสัญลักษณ์ของชุมชน

6) ส่งเสริมการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในการจัดหาและเป็นช่องทางการตลาดในการกระจายสินค้าไปสู่ผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น

5.2.4 สนับสนุนเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาธุรกิจชุมชน จัดทำข้อมูลสินค้าเกษตรชุมชน สนับสนุนการจัดทำแผนแม่บทเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาที่มีอยู่ โดยให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเองตั้งแต่การผลิตจนถึงการตลาด

5.2.5 ส่งเสริมและพัฒนากองทุนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1) พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ชุมชนเกษตร และทรัพยากรธรรมชาติที่มีในพื้นที่ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นการพัฒนาการเกษตรชุมชนอย่างยั่งยืน

2) ส่งเสริมบทบาทชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวการเกษตรอย่างครบวงจร ทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบำรุงรักษา และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน โดยณรงค์สร้างจิตสำนึก เสริมความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ชุมชนและท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5.2.6 การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ โดยการรวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลในด้านการผลิต การตลาด เครือข่าย และการบริการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เพื่อบริการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน และผู้สนใจทั่วไป

5.2.7 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการรณรงค์สร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้ดำเนินกิจกรรม คำนึงถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

5.3 ประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชนต่อเกษตรกร

5.3.1 การรวมตัวกันของเกษตรกรในการประกอบธุรกิจในระดับชุมชน มีความมั่นคงได้รับการรับรองตามกฎหมาย

5.3.2 การส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาความสามารถในการจัดการตรงตามความต้องการที่แท้จริง

5.3.3 ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ มีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต

5.4 องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน 7 ประการ เสรี พงศ์พิศ (2546)

5.4.1 ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ

5.4.2 ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน อาจใช้ทรัพยากรจากภายนอกได้แต่
ต้องเน้นใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทุน แรงงานในชุมชน เป็นหลัก

5.4.3 ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่
เหมาะสมเกิดความเชื่อมั่น (ความรู้และภูมิปัญญา)

5.4.4 มีรากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล (เป็นฐานทุนที่
สำคัญ)

5.4.5 มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ

5.4.6 มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ (กระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจของวิสาหกิจ
ชุมชน)

5.4.7 มีการพึ่งพาตนเองเป็นเป้าหมาย

5.5 ประเภทของวิสาหกิจชุมชนตามระดับการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนอาจแบ่งได้
เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

5.5.1 วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน อันได้แก่ การดำเนินการต่างๆ เพื่อกินเพื่อใช้ใน
ชุมชนเพื่อให้ครอบครัวพึ่งตนเองได้ ให้ชุมชนเกิดความพอเพียงอย่างน้อยให้พออยู่พอกิน หรือพอ
กินพอใช้เมื่อลดรายจ่าย รายได้ก็เพิ่มขึ้น แปลว่า แม้ทำเพื่อกินเองใช้เองก็ทำให้เกิดรายได้เหมือนกัน
และน่าจะดีกว่าอีก เพราะถ้ามุ่งแต่เพิ่มรายได้ โดยไม่เน้นการทำทดแทนการซื้อ เราก็จะมีรายจ่าย
มากกว่ารายได้ ซึ่งก็คือที่มาของปัญหาหนี้สินหรือสถานการณ์ “ชักหน้าไม่ถึงหลัง” ของผู้คนใน
ขณะนี้

5.5.2 วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า อันได้แก่ การนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของ
ท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดบริโภค และรวมไปถึงผลผลิตทั่วไปที่เหลือเกินเหลือใช้ในท้องถิ่นที่นำออกสู่
ตลาดบริโภค โดยการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต หีบห่อ การตลาด และการจัดวางต่างๆ เพื่อให้
สามารถ “แข่งขัน” ได้อย่างไรก็ดีชุมชนต้องไม่กระโดดข้ามขั้น ต้องพัฒนาจากขั้นพื้นฐานไปสู่ขั้น
ก้าวหน้าทีละขั้น

5.6 ประเภทของวิสาหกิจชุมชนแบ่งตามระดับการพัฒนา วิสาหกิจชุมชนแบ่งได้เป็น
3 ประเภท ตามการจัดระดับและขั้นตอนการพัฒนาการประกอบการ

5.6.1 ระดับครอบครัว คือวิสาหกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง เป็นการประกอบกิจกรรม
เพื่อกินใช้ในครอบครัว ทดแทนการพึ่งพาภายนอก

5.6.2 ระดับชุมชนและเครือข่าย คือวิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียง เป็นการประกอบ
กิจการโดยกลุ่ม เพื่อตอบสนองการอุปโภคบริโภคในชุมชนและเครือข่าย

5.6.3 ระดับธุรกิจ คือวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้า เป็นการประกอบการเริ่มจากฐานครอบครัวพัฒนาจนถึงขั้นธุรกิจ มีผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำออกตลาดใหญ่ได้ มีคุณภาพดี ได้มาตรฐานสามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้

5.7 การตลาดของวิสาหกิจชุมชน

การตลาดของวิสาหกิจชุมชน คือการทำเพื่อบริโภคในครอบครัวในชุมชน และระหว่างชุมชนที่เป็นเครือข่ายในระดับตำบลและระหว่างตำบล ซึ่งถ้าหากมีผลิตภัณฑ์บางตัวที่เก่งพอที่จะออกไปสู่ตลาดใหญ่ได้ก็เป็นเรื่องของกลไกการตลาดที่ต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีลักษณะเฉพาะ

5.8 ประเภทของตลาดวิสาหกิจชุมชน ตลาดอาจแบ่งได้เป็น 2 ตลาดใหญ่ คือ

5.8.1 ตลาดพอเพียง หมายถึง ตลาดท้องถิ่น ตลาดภายในชุมชน และระหว่างหมู่บ้านเครือข่ายชุมชน

5.8.2 ตลาดผูกพัน หมายถึง ตลาดที่มีการตกลงเซ็นสัญญาซื้อขายผลิตภัณฑ์ ผลผลิตระยะเวลาหนึ่งหรือจำนวนหนึ่ง ตลาดผูกพันทำให้เกิดการผูกพันระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค เกิดความร่วมมือในการผลิต การพัฒนาและควบคุมคุณภาพผลผลิตโดยเฉพาะผลผลิตที่เกี่ยวข้องกับข้าว ปลาอาหารต่างๆ และของบริโภคอื่นๆ

5.8.3 ตลาดบริโภค หมายถึง ตลาดกว้างทั่วไปที่เปิดสำหรับทุกคน เป็นธุรกิจที่ต้องมีการแข่งขันเหมาะสำหรับผลิตภัณฑ์พิเศษอย่างหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

5.9 กระบวนการเกิดวิสาหกิจชุมชน การเกิดวิสาหกิจชุมชนมี 2 ระยะ ได้แก่

5.9.1 กระบวนการก่อนเกิดวิสาหกิจชุมชน คือกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำแผนแม่บทชุมชน โดยกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เข้าใจศักยภาพที่เป็น “ทุน” ที่แท้จริงของตนเอง และพบแนวทางในการพัฒนาทุนไปสู่การพึ่งตนเอง “เรียนรู้ การหลุดพ้นจากวิถีคิดแบบพึ่งพาและรอคอยการช่วยเหลือจากรัฐและภายนอกชุมชน”

5.9.2 กระบวนการหลังเกิดแผนแม่บทชุมชน คือกระบวนการเกิดและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นกิจกรรมพัฒนาชุมชนที่เกิดตามแผนฯ ชุมชนมีบทบาทในการวิเคราะห์ทุนชุมชน ระบบการลงทุนรูปแบบและขนาดของการผลิต ระบบการจัดการ และระบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

5.10 ปัจจัยและคุณค่าสำคัญของการประกอบการวิสาหกิจชุมชน

5.10.1 การเรียนรู้ คือหัวใจของการประกอบการ เป็นทุนทางปัญญา การแสวงหาความรู้ใหม่ให้เป็นฐานการสร้างนวัตกรรม

5.10.2 การพึ่งตนเอง คือความสามารถในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานสำคัญของตนเอง การจัดการชุมชนและทรัพยากรโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับความรู้สากล เพื่อตอบสนองปัญหาและความจำเป็นพื้นฐานของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.10.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือศาสตร์และศิลปะของการดำรงชีวิต ความรู้และคุณธรรมเหตุผลและจิตวิญญาณของท้องถิ่นที่ถ่ายทอดกันมาหลายชั่วอายุ ทำให้คนสามารถจัดการชีวิต จัดการชุมชนและจัดการทรัพยากรในยุคสมัยและสภาพแวดล้อมต่างๆ ทำให้บรรพบุรุษลูกหลานอยู่มาได้ถึงทุกวันนี้

5.10.4 ทุนชุมชน คือความรู้ ภูมิปัญญา ทรัพยากร ผลผลิต และทุนทางสังคมหรือความเชื่อบรรทัดฐานทางสังคม ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สืบทอดกันมา อันเป็นรากฐานความสัมพันธ์ ความไว้วางใจความเป็นพี่เป็นน้องของคนในชุมชน

5.10.5 ความยั่งยืน คือหัวใจในการพัฒนาที่ไม่ทำลายทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างคน ความเป็นชุมชน โดยอาศัยการจัดการที่มีประสิทธิภาพต่อเนื่องและมั่นคง

5.10.6 ความเท่าเทียม คือคุณลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างคน องค์กรที่ร่วมมือกันทำงานโดยให้เกียรติกัน เคารพในศักดิ์ศรีและศักยภาพของกันและกัน

5.10.7 ธรรมาภิบาล คือการบริหารจัดการที่โปร่งใส กระจายอำนาจ และตรวจสอบได้ไม่รวมอำนาจโดยคนกลุ่มเดียว แต่ชุมชนมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของ

5.10.8 เครือข่าย คือวัฒนธรรมการทำงานแนวราบแบบหนึ่ง เกิดจากการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคน องค์กร ที่ทำให้แต่ละหน่วยมีความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเองและเข้มแข็ง มีการฝึกกำลังและช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน

5.11 เศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน

5.11.1 ทางสายกลาง เป็นหลักของการทำเศรษฐกิจเพื่อพออยู่พอกินและรู้จักพออย่างสมเหตุสมผล การผลิตของวิสาหกิจชุมชนต้องไม่ตั้งอยู่บนความโลภ ความอยากรวยแต่เป็นไปเพื่อให้ชีวิตอยู่ได้และมีคุณค่า

5.11.2 เป็นเรื่องประสิทธิภาพ เป็นการทำเศรษฐกิจที่ใช้หลักวิชาการและทรัพยากรอย่างสมเหตุสมผลที่ทำให้ธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนอยู่ได้ เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน และตั้งอยู่บนความไม่ประมาท การมีสติและใช้เหตุผล ย่อมเป็นหลักประกันว่า สมาชิกและชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อนหรือสามารถพึ่งตนเองได้ดี

5.11.3 คุณธรรม เป็นหลักของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ที่อยู่ด้วยความสามัคคีและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเมตตา ความเอื้ออาทร ร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นมีทั้งรายได้ และประโยชน์ในมิติอื่นๆ ได้แก่ การ

สร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัว ชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. บริบทชุมชนอำเภออินทร์บุรี

สภาพทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้ง

อำเภออินทร์บุรีเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสิงห์บุรี ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง ประมาณเส้นรุ้งที่ 14 และประมาณเส้นแวงที่ 100 องศาตะวันออก อยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดสิงห์บุรี ระยะทาง 17 กิโลเมตร ขนาดอำเภออินทร์บุรี มีพื้นที่ 320 ตารางกิโลเมตร

เขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
ทิศตะวันออก	ติดกับอำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
ทิศตะวันตก	ติดกับอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

ประวัติอำเภออินทร์บุรี

เมืองอินทร์บุรี (เขียนตามที่ปรากฏในหนังสือประวัติศาสตร์) เป็นเมืองชายแดนทางเหนือของอาณาจักรอยุธยา (ตอนต้น) มีอาณาเขตติดต่อกับเมืองชัยนาทซึ่งเป็นหัวเมืองตอนใต้ของอาณาจักรสุโขทัย เมืองอินทร์ตั้งขึ้นโดยกษัตริย์สมัยกรุงศรีอยุธยาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 1912 ตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) เจ้าเมืองเลือกสรรจากเชื้อพระวงศ์เมืองอินทร์บุรีเดิมตั้งอยู่บริเวณเหนือวัดปราสาท ต่อมาย้ายไปบริเวณเหนือวัดโบสถ์ เจ้าเมืองอินทร์คนสุดท้ายคือพระศักดิ์บุรินทร์ ในรัชสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พระองค์ได้เคยเสด็จมาคล้องช้าง และคล้องช้างเผือกคู่บารมีได้ 1 เชือก "ที่บ้านน้ำทรง แขวงเมืองอินทร์บุรี ฯลฯ" นอกจากนี้เมืองอินทร์บุรียังเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตามที่ปรากฏ คือ "พระเจ้าบุเรงนองยกทัพใหญ่มาล้อมกรุงศรีอยุธยา ฝ่ายไทยซึ่งมีสมเด็จพระมหาจักรพรรดิและพระมหินทรได้เตรียมป้องกันพระนครอย่างเต็มที่ เมืองลพบุรีเป็นเมืองหนึ่งที่พระราชพงศาวดารกล่าวว่า ถูกเกณฑ์ให้ไปรักษาเมืองเช่นเดียวกับเมืองสุพรรณบุรี อินทร์บุรี เพชรบุรี ฯลฯ" และปรากฏในปี พ.ศ. 2307 รัชสมัยพระเจ้าเอกทัศ ทรงเตรียมแผนการต่อสู้กับพม่าโดย ชั้นที่ 1 ให้

เกณฑ์ทหารออกไปรักษาด่าน แบ่งกองทัพเรือออกเป็น 9 กอง กองละ 20 ลำ แต่ละกองมีทหารประจำการกองละ 1,400 คน พร้อมด้วยเครื่องศาสตราวุธ เรือรบมีปืนใหญ่ 1 กระบอก ปืนขนาดเล็ก 1 กระบอก แล้วแบ่งไปประจำที่ต่างๆ ดังนี้ ฯลฯ

1. ให้หม่อมมหาดเล็กวงหน้า ไปตั้งรับพม่าทางแม่น้ำเมืองสิงห์บุรี
2. ให้หม่อมเทพไปตั้งรับพม่าทางเมืองอินทร์บุรี
3. ให้หม่อมทิพยพิน ไปตั้งรับพม่าทางแม่น้ำเมืองพรหมบุรี
4. ให้ศรีภูเบศร์ ไปตั้งรับพม่าทางแม่น้ำเมืองพรหมบุรี

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2438 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) พระองค์ได้ทรงปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน โดยให้ยุบเมืองอินทร์บุรีและเมืองพรหมบุรีไปขึ้นตรงกับเมืองสิงห์บุรี เมืองอินทร์บุรีจึงกลายเป็นอำเภออินทร์บุรี เมืองพรหมบุรีเป็นอำเภอพรหมบุรี และเมืองสิงห์บุรีเป็นจังหวัดสิงห์บุรี สำหรับที่ว่าการอำเภออินทร์บุรี ครั้งแรกตั้งอยู่ที่บริเวณวัดโพธิ์ลังการ์ ต่อมาย้ายเข้ามาตั้งอยู่บริเวณวัดปราสาท ตรงกับที่ตั้งเมืองอินทร์บุรีครั้งแรก อาจเป็นเพราะบริเวณที่ตั้งที่ว่าการอำเภอคับแคบไม่สะดวกในการขยายสำนักงานของส่วนราชการอื่น ทางราชการจึงย้ายที่ว่าการอำเภอมาทิศใต้ บริเวณบ้านบางท้องคุ้ง หมู่ที่ 3 ตำบลอินทร์บุรี คือที่ตั้งบริเวณปัจจุบันนี้ นายอำเภออินทร์บุรีคนแรก คือ หลวงอินทร์วรรณ

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของอำเภออินทร์บุรี มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านตอนกลางอำเภอ และมีลำน้ำธรรมชาติผ่านอีกหลายสาย ได้แก่ ลำหางอ่าง หนองหัวคน ลำการ้อง ลำแม่ลาไหลผ่านทางทิศตะวันตก กับลำโพธิ์ชัย ไหลผ่านทางทิศตะวันออก สภาพดินโดยทั่วไปเป็นดินเหนียวและดินร่วนปนทราย สามารถเก็บกักน้ำได้ดีเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกข้าว และพืชผัก มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน รวมทั้งมีระบบน้ำชลประทานที่สามารถใช้น้ำเพื่อการเกษตรได้ ซึ่งที่ราบลุ่ม เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการทำเกษตร เช่น การปลูกข้าว พืชผักฯ และประชาชนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนรวมกันเป็นกลุ่มขนาดใหญ่และริมแม่น้ำเจ้าพระยาสถานการณ์ที่ใช้น้ำในการทำนาดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทางการทำนาเป็นรายได้หลัก ปัจจุบันสภาพการผลิตของเกษตรกรจะทำการผลิตข้าวกันเฉลี่ย ปีละ 2 ครั้ง น้ำชลประทานที่ส่งมาให้บางปีจะไม่สมบูรณ์ เท่าที่ควรเนื่องจาก บางพื้นที่จะอยู่ปลายคลองส่งน้ำ ดังนั้นเกษตรกรจะขุดบ่อบาดไว้สำรองในการขาดแคลนน้ำ อำเภออินทร์บุรีมีทรัพยากรธรรมชาติ คือ ทราย ซึ่งปรากฏโดยทั่วไปในแม่น้ำเจ้าพระยา

อุณหภูมิ

อุณหภูมิในเขตพื้นที่จะมีอุณหภูมิลดลงคลึงกับพื้นที่ข้างเคียง โดยที่ผ่านมาในช่วงฤดูร้อน ช่วงเดือนเมษายน จะมีอุณหภูมิสูงสุดประมาณ 38°C และในช่วงฤดูหนาวประมาณเดือนธันวาคม – มกราคม จะมีอุณหภูมิลดลง 20°C ดังนั้นจึงถือได้ว่าในช่วงที่ผ่านมามีอุณหภูมิค่อนข้างต่ำ และในช่วงฤดูร้อน อุณหภูมิค่อนข้างสูง ไม่ว่าอุณหภูมิจะต่ำหรือสูงผิดปกติก็จะมีผลกระทบต่อการเพาะปลูกพืชในเขตของตำบลท่างามทั้งสิ้น

แหล่งน้ำ

มีแหล่งน้ำที่สำคัญและมีผลต่อกิจกรรมการเกษตรของอำเภออินทร์บุรีประกอบด้วย

1. น้ำชลประทานได้รับน้ำจาก โครงการชลประทานโดยได้รับน้ำเต็มพื้นที่ในฤดูฝน ส่วนในฤดูแล้งการส่งน้ำไม่แน่นอนเนื่องจากบางฤดูกาลน้ำไม่เพียงพอ

2. แม่น้ำเจ้าพระยา ลำหาวอ่าง หนองหัวคน ลำการ้อง ลำแม่ลา ลำโพธิ์ชัย

สภาพดินของอำเภออินทร์บุรี

มีกลุ่มดินทั้งหมด 5 กลุ่มดิน และสามารถปลูกพืชได้อย่างหลากหลายเนื่องจากสภาพดินที่มีความเหมาะสม เพราะมีหลายชุดดิน แต่บางพื้นที่จะมีข้อจำกัด เช่น มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมหรือน้ำไหลบ่าทำให้เสียหายในฤดูเพาะปลูก

การสื่อสาร และข้อมูลสาธารณูปโภค

อำเภออินทร์บุรี มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข 2 แห่ง คือ ที่ทำการตำบลอินทร์บุรี ที่ทำการตำบลท่างาม

- น้ำประปา มีทุกหมู่บ้าน
- ไฟฟ้า มีทุกหมู่บ้าน
- โทรศัพท์ มีการขยายเครือข่ายทุกหมู่บ้าน

การปกครอง

อำเภออินทร์บุรี แบ่งการปกครองออกเป็น 10 ตำบล 105 หมู่บ้าน

1. ตำบลโพธิ์ชัย	มี 8 หมู่บ้าน	2. ตำบลทองเอน	มี 15 หมู่บ้าน
3. ตำบลชีน้ำร้าย	มี 8 หมู่บ้าน	4. ตำบลอินทร์บุรี	มี 10 หมู่บ้าน
5. ตำบลประศุก	มี 11 หมู่บ้าน	6. ตำบลจี่วลาย	มี 10 หมู่บ้าน
7. ตำบลท่างาม	มี 11 หมู่บ้าน	8. ตำบลน้ำตาล	มี 10 หมู่บ้าน
9. ตำบลทับยา	มี 12 หมู่บ้าน	10. ตำบลห้วยชัน	มี 10 หมู่บ้าน

การศึกษา

อำเภออินทร์บุรี จัดการศึกษา ประกอบด้วยดังนี้

1. โรงเรียนสังกัดเขตการศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี	จำนวน	43	โรงเรียน
2. โรงเรียนเอกชน	จำนวน	5	โรงเรียน
3. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา	จำนวน	3	โรงเรียน
4. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน	จำนวน	1	แห่ง
5. วัดทางพุทธศาสนา	จำนวน	52	วัด
6. สำนักสงฆ์	จำนวน	2	แห่ง
7. ศาลเจ้าพ่อหลาวเหล็ก	จำนวน	1	แห่ง

การสาธารณสุข

อำเภออินทร์บุรี มีโรงพยาบาล สถานีอนามัย และคลินิก เพื่อบริการรักษาพยาบาล

ดังนี้

1. โรงพยาบาลอินทร์บุรี	จำนวน	1	แห่ง
2. โรงพยาบาลเอกชน	จำนวน	2	แห่ง
3. โรงพยาบาลชุมชน	จำนวน	17	แห่ง
4. คลินิกรักษาทั่วไป	จำนวน	6	แห่ง

ภาวะหนี้สิน

เกษตรกรที่ประกอบอาชีพการด้านเกษตร ร้อยละ 90 จะมีหนี้สิน กับธนาคารเพื่อการเกษตร และ สหกรณ์การเกษตร และหนี้สินกับสหกรณ์การเกษตร และหนี้สินกับกองทุนต่างๆ ของหมู่บ้าน และหนี้สินกับบุคคลทั่วไป

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลการรวมกลุ่มเกษตรกรในอำเภออินทร์บุรี

ลำดับ	กลุ่มเกษตรกร	จำนวนกลุ่ม	จำนวนสมาชิก
1	วิสาหกิจชุมชน	64	766
2	กลุ่มแม่บ้าน	12	96
3	กลุ่มส่งเสริมอาชีพเกษตร	26	260
4	กลุ่มยุวเกษตรกร	1	20

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภออินทร์บุรี 2555

ตารางที่ 2.2 วิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนา/บริการเด่นของตำบล

ที่	ตำบล	ชื่อวิสาหกิจชุมชน/ รหัสทะเบียน	สถานที่ติดต่อ		กิจกรรมการผลิต/ บริการ(หลัก)	วิสัยทัศน์ ความต้องการพัฒนา
			เลขที่	หมู่		
1	จัวราย	กลุ่มหัตถกรรมจักสานบ้านห้วย	50/3	7	จักสานตะกร้าหวาย ตะกร้าพลาสติก	พัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปแบบใหม่ๆ
2	ทองเอน	กลุ่มขนมหวานทองเอน	31/2	1	เผือกฉาบ มั่นฉาบ ถั่วกรอบแก้ว	พัฒนาบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ
3	ท่างาม	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรวัดแจ้ง	3	7	น้ำพริก ไข่เค็ม	พัฒนาผลิตภัณฑ์ และคุณภาพ
4	โพธิ์ชัย	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโพธิ์ชัย	40	6	ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พันธุ์ดีจำหน่าย	พัฒนาศูนย์ข้าวให้ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
5	ชีน้ำร้าย	กลุ่มปราชญ์หัตถกรรม	1	5	จักสานไม้ไผ่ ประกอบหวาย	พัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปแบบใหม่ๆ
6	ห้วยชัน	ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาข้าวชุมชน	5/3	8	ผลิตข้าวพันธุ์ดี	พัฒนาศูนย์ข้าวให้ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พันธุ์ดี
7	อินทร์บุรี	กลุ่มล้านการ์เมนต์	201	7	เสื้อผ้า กางเกง สำเร็จรูป	พัฒนารูปแบบ ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ
8	น้ำตาล	ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาข้าวชุมชน	9/3	9	ผลิตข้าวพันธุ์ดี	พัฒนาศูนย์ข้าวให้ผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี
9	ประศุก	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านม้าสามัคคี	67/2	7	ขนมกง ปลาข้าว	พัฒนาผลิตภัณฑ์ และคุณภาพ
10	ทับยา	ขนมเปี๊ยะแม่สำราญบ้านคลองใหม่	10	9	ขนมเปี๊ยะ	พัฒนาบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ

ตารางที่ 2.3 วิสาหกิจชุมชนในตำบลน้ำไร่ อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน/ รหัสทะเบียน	สถานที่ติดต่อ		จำนวน สมาชิก(คน)	กิจกรรมการผลิต/บริการ (หลัก)
		เลขที่	หมู่		
1	กลุ่มจักสานเกษตรกร บ้านระนาม 1-17-06-05/1-0001	135	6	18	จักสานขนาดจิ๋ว ตะกร้าหวาย เครื่องใช้ขนาดเล็ก
2	ปราชญ์หัตถกรรม 1-17-06-05/1-0002	1	5	15	จักสานไม้ไผ่ประกอบหวาย แบบปกติ และแบบขอส่วน

ตารางที่ 2.4 วิสาหกิจชุมชนในตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน/ รหัสทะเบียน	สถานที่ติดต่อ		จำนวน สมาชิก(คน)	กิจกรรมการผลิต/บริการ (หลัก)
		เลขที่	หมู่		
1	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรวัดแจ้ง 1-17-06-06/1-0002	3	7	10	น้ำพริก ไข่เค็ม
2	กลุ่มแม่บ้านบ้านบางตาโหม 1-17-06-06/1-0001	16	8	10	น้ำพริก

ตารางที่ 2.5 วิสาหกิจชุมชนในตำบลทับยา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน/ รหัสทะเบียน	สถานที่ติดต่อ		จำนวน สมาชิก(คน)	กิจกรรมการผลิต/บริการ (หลัก)
		เลขที่	หมู่		
1	แม่บ้านเกษตรกรดอนแฝกทับ ยา1-17-06-03/1-0001	31	12	10	ขนมนางเล็ด กล้วยม้วน กระยาสารท
2	กลุ่มแม่บ้านตัดเย็บเสื้อผ้าทับ ยา1-17-06-03/1-0002	77/3	7	9	ตัดเย็บเสื้อผ้า
3	ขนมเปี๊ยะแม่สำราญบ้านคลอง ใหม่1-17-06-03/1-0003	10	9	9	ขนมเปี๊ยะ

ตารางที่ 2.6 วิสาหกิจชุมชนในตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน/ รหัสทะเบียน	สถานที่ติดต่อ		จำนวน สมาชิก(คน)	กิจกรรมการผลิตบริการ (หลัก)
		เลขที่	หมู่		
1	แม่บ้านเกษตรกรทองเอน 1-17-06-08/1-0001	73	4	19	ปลาสาม ปลาห้า
2	ขนมหวานทองเอน 1-17-06-08/1-0004	31/2	1	14	เผือกฉาบ มันฉาบ
3	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไผ่ดำ 1-17-06-08/1-0003	77	14	7	จักสานงอบ
4	กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ บ้านทุ่งรวงทอง 1-17-06-08/1-0009	63/3	10	20	ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ปั้นเม็ด
5	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอนามัย ตาลเดี่ยวใต้ 1-17-06-08/1-0002	32/1	1	17	น้ำพริก
6	กลุ่มเกษตรกรลดต้นทุนการผลิต 1-17-06-08/1-0005	63/1	10	7	ผลิตสารสกัดจากพืช สมุนไพรกำจัดแมลง
7	สตรีสหกรณ์บ้านไผ่ดำ 1-17-06-08/1-0006	69	14	9	ไข่เค็ม กุนเชียงปลา
8	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร่วมจิตร 1-17-06-08/1-007	30	3	10	มะม่วงแช่อิ่ม,กล้วยฉาบ ,ปลาร้า
9	แม่บ้านเกษตรกรหมู่ 2 บ้านกลาง 1-17-06-08/1-0008	21	3	8	จักสานทำงอบ หมวก
10	กลุ่มเกษตรกรเพาะเห็ด บ้านตาลเดี่ยวสามัคคี 1-17-06-08/1-0010	6/3	11	14	เพาะเห็ดนางฟ้า
11	วิสาหกิจชุมชนทองเอนพัฒนา 1-17-06-08/1-0012	55/1	9	7	ผลิตปุ๋ยทางใบ,ฮอร์โมน สารชีวภาพ
12	บ้านเชิงรากลทองเอน 1-17-06-08/1-0011	27	15	15	ทำปลาสาม ปลาห้า

ตารางที่ 2.7 วิชาหกิจชุมชนในตำบลประศุก อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ที่	ชื่อวิชาหกิจชุมชน/ รหัสทะเบียน	สถานที่ติดต่อ		จำนวน สมาชิก(คน)	กิจกรรมการผลิตบริการ (หลัก)
		เลขที่	หมู่		
1	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพัฒนา ประโม่ง 1-17-06-02/1-0001	80	2	26	ไข่เค็ม กล้วยอบเนย
2	แม่บ้านเกษตรกรบ้านม้าสามัคคี 1-17-06-02/1-0004	67/2	7	9	ขนมกง , ปลาาร้า, ผลไม้แช่อิ่ม
3	จักสานไม้ไผ่ หมู่ 4 ต.ประศุก 1-17-06-02/1-0005	56/2	4	9	หมวกไม้ไผ่
4	กลุ่มส่งเสริมอาชีพเพาะเห็ด นางฟ้า1-17-06-02/1-0007	60/1	9	28	ผลิตก้อนเชื้อเห็ดและ เพาะเห็ดนางฟ้า
5	บ้านบุงชีน้ำร้าย 1-17-06-02/1-0002	23/1	5	7	แปรรูปข้าวสาร
6	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรประศุก 1-17-06-02/1-0003			10	ข้าวเกรียบ , ถั่วทอด
7	กลุ่มนวดแผนไทย ต.ประศุก 1-17-06-02/1-0006	42/1	2	10	นวดแผนไทย ประคบ สมุนไพร
8	วิชาหกิจชุมชนน้ำมันไพเราะ 1-17-06-02/1-0008	85	5	8	น้ำมันสมุนไพรเพื่อ สุขภาพ
9	วิชาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน ผลิตพริกแกง1-17-06-02/1-0009	54	8	25	น้ำพริกแกงสำเร็จรูป
10	วิชาหกิจชุมชนไผ่ขวาง หมู่ 10 ต.ประศุก 1-17-06-02/1-0010	17/1	10	23	เครื่องสำอางค์ จาก สมุนไพรเช่น แชมพู สบู่ น้ำยาล้างจาน

ตารางที่ 2.8 วิสาหกิจชุมชนในตำบลห้วยชัน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน/ รหัสทะเบียน	สถานที่ติดต่อ		จำนวน สมาชิก(คน)	กิจกรรมการผลิตบริการ (หลัก)
		เลขที่	หมู่		
1	คอนโพธิ์ 1-17-06-09/1-0015	14	10	26	น้ำพริก
2	กลุ่มส่งเสริมการเลี้ยงสุกร หมู่ 7 ต.ห้วยชัน 1-17-06-09/1-0003	44/3	7	7	การผลิตสุกร
3	กลุ่มส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัย หมู่ 2	27/1	2	7	ผลิตข้าวพันธุ์ดี
4	กลุ่มส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัย จากสารพิษ หมู่ 1 ตำบลห้วยชัน อำเภออินทร์บุรี	59	1	7	ผลิตข้าวพันธุ์ดี
5	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร วัดท่าสามัคคี หมู่ 7 ต.ห้วยชัน	42/3	7	8	แชมพู-ครีมเนย
6	กลุ่มส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัย จากสารพิษ หมู่ 5 ตำบลห้วย ชัน อ.อินทร์บุรี	11	5	7	การผลิตข้าวพันธุ์ดี
7	กลุ่มส่งเสริมผู้เลี้ยงโคเนื้อ หมู่ที่ 7 ต.ห้วยชัน อ.อินทร์บุรี	47/1	7	8	เลี้ยงโคขุนเพื่อจำหน่าย
8	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองสุม สามัคคี	13/4	8	7	แปรรูปข้าวสาร
9	กลุ่มส่งเสริมการเลี้ยงสุกร หมู่ 8 ต.ห้วยชัน อ.อินทร์บุรี	13/2	8	7	การผลิตสุกรเพื่อ จำหน่าย
10	กลุ่มส่งเสริมการเลี้ยงเป็ดพันธุ์ไข่ เพื่อจำหน่าย หมู่ที่ 8 ต.ห้วยชัน	21	8	7	เลี้ยงเป็ดไข่เพื่อผลิตไข่ จำหน่าย
11	กลุ่มส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัย จากสารพิษ หมู่ที่ 10 ต.ห้วยชัน	23/3	10	7	ผลิตข้าวพันธุ์ดี

ตารางที่ 2.8 (ต่อ)

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน/ รหัสทะเบียน	สถานที่ติดต่อ		จำนวน สมาชิก(คน)	กิจกรรมการผลิตบริการ (หลัก)
		เลขที่	หมู่		
1	กลุ่มส่งเสริมและผลิตข้าวปลอดภัย	16	9	7	ผลิตข้าวพันธุ์ดี
2	จากสารพิษ หมู่ 9 ต.ห้วยชัน				
1	กลุ่มส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัย	29/5	7	8	ผลิตข้าวพันธุ์ดี
3	จากสารพิษ				
1	กลุ่มซ่อมเครื่องจักรกลการเกษตร	5/1	7	7	ซ่อมเครื่องจักร
4	หมู่ที่ 7 ต.ห้วยชัน อ.อินทร์บุรี				การเกษตร
1	ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าว	5/3	8	7	ผลิตข้าวพันธุ์ดี
5	ชุมชนหมู่ที่ 8 ต.ห้วยชัน				

ตารางที่ 2.9 วิสาหกิจชุมชนในตำบลอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน/ รหัสทะเบียน	สถานที่ติดต่อ		จำนวน สมาชิก(คน)	กิจกรรมการผลิตบริการ (หลัก)
		เลขที่	หมู่		
1	วิสาหกิจชุมชนล้านผ้าการ์เมนต์ 1-17-06-01/1-0008	201	7	17	เสื้อผ้า กางเกง ลำเรือรูป,หัตถกรรม ศิลปประดิษฐ์
2	ส่งเสริมการแปรรูปปลาแม่ลา อินทร์บุรีอรรณ 1-17-06-01/1-0005	201/17	7	8	ปลาช่อนแดดเดียว
3	ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าว ชุมชนตำบลอินทร์บุรี 1-17-06-01/1-0001	172/4	7	16	ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พันธุ์ดี
4	เพื่อเกษตรอินทร์บุรี 1-17-06-01/1-0002	45	10	19	เลี้ยงวัว เลี้ยงไก่

ตารางที่ 2.9 (ต่อ)

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน/ รหัสทะเบียน	สถานที่ติดต่อ		จำนวน สมาชิก(คน)	กิจกรรมการผลิต บริการ(หลัก)
		เลขที่	หมู่		
5	กลุ่มแปรรูปอาหารเทศบาลอินทร์บุรี 1-17-06-01/1-0006	201/3	7	7	กุ้งแช่แข็ง หมู กุ้ง ปลา
6	วิสาหกิจชุมชนน้ำอ้อยสุราทิพย์ 1-17-06-01/1-0007	180/2	4	8	ผลิตน้ำอ้อยขบ จำหน่าย
7	กลุ่มเกษตรกรแปรรูปผลิตภัณฑ์ บางทองคั้ง 1-17-06-01/1-0004	161/3	4	9	ทำขนมหวาน
8	เทศบาลอินทร์บุรี 1-17-06-01/1-0003	473	6	18	กุ้งแช่แข็ง - ปลา

ตารางที่ 2.10 วิสาหกิจชุมชนในตำบลจี่วราช อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน/ รหัสทะเบียน	สถานที่ติดต่อ		จำนวน สมาชิก(คน)	กิจกรรมการผลิต บริการ(หลัก)
		เลขที่	หมู่		
1	กลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จอบไบลาน บ้านวัดน้อย1 1-17-06-04/1-0001	38/1	1	25	จักสานไม้ไผ่จอบ ไบลาน
2	หัตถกรรมจักสานบ้านห้วย 1-17-06-04/1-0003	50/3	7	10	จักสานตะกร้า หวาย, ตะกร้าพลาสติก
3	หัตถกรรมบ้านห้วยบึง 1-17-06-04/1-0004	55/1	6	14	ทอผ้ามัดหมี่ ผ้าบาติก
4	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน ผลิตภัณฑ์จากโครงจอบบ้านวัดน้อย 1-17-06-04/1-0006	28/1	1	12	ทำจากไม้ไผ่ จักสานจอบ ตะกร้า

ตารางที่ 2.10 (ต่อ)

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน/ รหัสทะเบียน	สถานที่ติดต่อ		จำนวน สมาชิก(คน)	กิจกรรมการผลิต บริการ(หลัก)
		เลขที่	หมู่		
5	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกรบ้านแหลม ทอง1-17-06-04/10002	52/4	9	10	ผักปลอดภัยสารพิษ พืชสมุนไพร ไม้ดอก
6	กลุ่มโคเรียนพัฒนา 1-17-06-04/1-0005	27	2	25	แปรรูปผลิตภัณฑ์ การเกษตร, ขนมไทย

ตารางที่ 2.11 วิสาหกิจชุมชนในตำบลโพธิ์ชัย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน/ รหัสทะเบียน	สถานที่ติดต่อ		จำนวน สมาชิก(คน)	กิจกรรมการผลิต บริการ(หลัก)
		เลขที่	หมู่		
1	กลุ่มผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว อำเภออินทร์บุรี 1-17-06-10/1-0004	40	6	30	จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ข้าวพันธุ์ดี
2	กลุ่มเกษตรกรทำสวนโพธิ์ชัย 1-17-06-10/1-0002	18/2	2	9	จำหน่ายปุ๋ยเคมี
3	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางมอญ 1-17-06-10/1-0001	69	2	13	น้ำพริก กระจ่างสารท
4	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโพธิ์ชัย 1-17-06-10/1-0003	40	6	10	จำหน่ายปุ๋ยเคมี จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ข้าวพันธุ์ดี
5	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ต.โพธิ์ชัย 1-17-06-10/1-0005	12	1	13	ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ จำหน่าย

ตารางที่ 2.12 สภาพและระบบทางการผลิตพันธุ์พืช-สัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภออินทร์บุรี

การ	ชนิดพืช - สัตว์ที่ทำการผลิต						
	ข้าว	ไม้ผล	โค	สุกร	เป็ด	ไก่	ปลา
พันธุ์	- ส.พ. 1 - ปทุม 1 - กข 31 - กข41 - พิษณุโลก	- มะม่วง - เงาะขาว - น้ำดอกไม้ - ส้มโอ - ขาวทองดี	- พันธุ์เมือง - ลูกผสม	- ลูกผสม	- เป็ดไข่ - เป็ดเนื้อ	- ไก่พันธุ์เมือง - ไก่พันธุ์ไข่	- ตะเพียน - ปลานิล - ปลาช่อน - ปลาดุกอุย
ราคา	6,500- 8,000 บาท/ตัน	20-25 บาท/กก.	15,000- 20,000 บาท/ตัว	- ลูกสุกรคู่ละ 600 บาท - สุกรเนื้อ 30-36 บาท / กก.	- ราคาไข่ เปิดฟองละ 1.50-2.50 บาท/ฟอง - เป็ดเนื้อ /ฟอง 40-45 บาท / กก.	- ราคาไก่ 40-45 บาท/ กก. - ราคาไข่ไก่ 1.50-2.00 บาท /ฟอง	- ปลานิล, ตะเพียน 25-30 บาท/กก. - ปลาช่อน 60-70

หมายเหตุ ราคา พืช – สัตว์ อาจจะแตกต่างกันไป แล้วแต่นิคมและขนาดของพืช – สัตว์ นั้นๆ
ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภออินทร์บุรี 2555

ข้อมูลด้านสังคม

จำนวนประชากรและครัวเรือน

ตารางที่ 2.13 ตารางแสดงจำนวนประชากรในอำเภออินทร์บุรีแยกเป็นรายตำบล

ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนครอบครัว ทั้งหมด	ประชากร	
			ชาย	หญิง
ตำบลท่างาม	11	1,817	2,552	2,756
ตำบลชีน้ำร้าย	8	1,172	2,065	2,218
ตำบลทองเอน	15	2,194	3,816	4,114
ตำบลโพธิ์ชัย	8	761	1,226	1,274
ตำบลอินทร์บุรี	10	1,204	3,020	3,260
ตำบลน้ำตาล	10	1,867	3,582	3,910
ตำบลจั่วลาย	10	1,349	2,731	2,910
ตำบลทับยา	12	1,482	2,904	3,107
ตำบลห้วยชัน	10	1,330	2,369	2,519
ตำบลประสุก	11	1,607	2,998	3,191
รวม 10	จำนวน 105 หมู่บ้าน	14,783	27,263	29,259

ที่มา: ฝ่ายทะเบียนราษฎรอำเภออินทร์บุรี (2555)

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อรรถญา ตัญญะเกตุ (2541 : 48) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินโครงการป่าวังโป่ง-ชนแดน-วังกำแพง จังหวัดเพชรบูรณ์” โดยศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการพึ่งตนเองในด้านต่างของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพในครัวเรือน ภาวะผู้นำของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้ประเมินสุทธิในครัวเรือน ขนาดการถือครองที่ดินในครัวเรือน ลักษณะชุมชนและลักษณะพื้นที่ และศึกษาระดับการพึ่งตนเอง

ในด้านต่างๆ ของเกษตรกร พบว่า ด้านสังคมและด้านจิตใจส่วนใหญ่มีการพึ่งตนเองอยู่ในระดับสูง และด้านเทคโนโลยี ด้านทรัพยากร และด้านเศรษฐกิจที่ระดับการพึ่งตนเองอยู่ในระดับปานกลาง

ปวัน มินรักษ์เรืองเดช (2549 : 106-107) วิจัยเรื่อง “การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ของประชาชนที่เข้าร่วม โครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ” พบว่า การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จะพบว่าการรับรู้เนื้อหาสาระของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความเข้าใจในเนื้อหาสาระของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการยอมรับคุณค่าของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและด้านการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนข้างมากทั้งหมด แต่หากพิจารณาตามค่าเฉลี่ยจะพบว่า ถึงแม้รายด้านต่างๆ จะอยู่ในระดับค่อนข้างมาก แต่จะมีระดับค่าเฉลี่ยที่ลดลงมาในระดับที่แตกต่างกันอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.52 ซึ่งเป็นระดับน้อยที่สุด จึงอนุมานได้ว่า การส่งเสริมให้นำนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติโดยวิธีการต่างๆ ยังไม่สามารถสร้างค่านิยม หรือเกิดการนำไปปฏิบัติไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไปอย่างเต็มที่ เพราะประชาชนในส่วนมากมีการรับรู้และเข้าใจรวมถึงการยอมรับในคุณประโยชน์ของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น

สายน้ำผึ้ง รัตนงาม (2547 : 51-52) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาสมาชิกเสถียรธรรมสถาน ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกเสถียรธรรมสถาน ส่วนใหญ่เห็นด้วยในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับค่อนข้างมาก (ร้อยละ 74.8) รองลงมาคือ เห็นด้วยในระดับมาก (ร้อยละ 16.8) และเห็นด้วยในระดับค่อนข้างน้อย (8.4) ตามลำดับ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณารายละเอียดของข้อมูลเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ซึ่งนำมาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากน้อยไปหามากได้ดังนี้ คือ ด้านการรับรู้ ด้านการนำมาใช้ประโยชน์ และด้านการนำไปประยุกต์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.7 3.06 และ 3.17 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบว่า ปัจจัยที่มีผลกับความคิดเห็นของสมาชิกเสถียรธรรมสถานในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง คือ รายได้ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลกับความคิดเห็นของสมาชิกเสถียรธรรมสถานในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และการรับรู้ข่าวสารข้อมูล

นพพร เมธินันต์กุล (2549 : 84-86) ได้ศึกษาการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต : กรณีศึกษาเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ส่วนใหญ่มีการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.43 และเมื่อพิจารณาการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต

ของเกษตรกรของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. เป็นด้าน พบว่า ด้านที่มีการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตในระดับมาก คือ การนำมาใช้ประโยชน์ของชุมชน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.66 ส่วนด้านที่มีการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตในระดับน้อย คือ การรับรู้เนื้อหาสาระ โดยมีค่าเฉลี่ย 2.39 การนำไปใช้ประโยชน์ของตนเองโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.47 และความเข้าใจในเนื้อหาสาระ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.20

ประจันพร แพทย์รังสี (2545 : 55 – 68) ศึกษาเรื่อง “การประเมินผลโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง แบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณี เกษตรกรในอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี” ผลการศึกษาสรุปว่า โครงการทฤษฎีใหม่ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสำเร็จทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรดีขึ้น โดยอธิบายได้ดังนี้

1. ด้านเทคโนโลยี สามารถทำให้เกษตรกรนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานร่วมกับภูมิปัญญาสมัยใหม่ที่ได้รับการฝึกอบรมจากโครงการมาใช้ร่วมกันได้
2. ด้านเศรษฐกิจ จากความหลากหลายของชนิดพืชที่เกษตรกรปลูกและสัตว์เลี้ยงทำให้เกษตรกรมีรายได้ประจำวัน และทำให้ต้นทุนในการครองชีพต่ำลงเนื่องจากภาระค่าใช้จ่าย
3. ด้านทรัพยากร พบว่า มีการเกื้อหนุนกันระหว่างทรัพยากรพัฒนา (วงนอก) สามารถนำมาผลิตทรัพยากรของท้องถิ่น (วงใน) ทำให้เกิดการผลิตตลอดปี และได้ผลผลิตสูงขึ้น
4. ด้านจิตใจ พบว่าเกิดการรักใคร่กลมเกลียว ช่วยเหลือกันมากขึ้นในชุมชน เกิดจิตใจที่มุ่งพัฒนาทั้งความรู้ของตนเอง และพัฒนาชุมชนของตนเองให้ดีขึ้น
5. ด้านสังคม ไม่สามารถปฏิบัติได้ชัดเจนแต่มีแนวโน้มว่าสังคมของชุมชนดีขึ้นเนื่องจากเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ดีของผู้เข้าร่วมโครงการฯ จากประชาชนทั่วไป

ทรงจิต พูลลาภ (2546 : 24) ได้ศึกษาเรื่อง “เศรษฐกิจชุมชนศรีปทุมบูรณาการการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่” พบว่า เมื่อพิจารณาศักยภาพความเป็นชุมชนและทุนของชุมชน โดยใช้ทฤษฎี TERMS เป็นเครื่องมือวัดศักยภาพของชุมชนที่จะนำไปสู่การพึ่งตนเอง ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ของชุมชนศรีปทุม มีลักษณะดังนี้

1. ด้านภูมิปัญญาและเทคโนโลยี สามารถนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชนได้อย่างกลมกลืน ทำให้มีขีดความสามารถในการผลิตและมีคุณภาพมากขึ้น
2. ด้านเศรษฐกิจ สามารถลดการพึ่งพาจากปัจจัยภายนอกโดยการพึ่งพาตนเองและพึ่งกันเองภายในชุมชน เน้นการผลิตเพื่อบริโภคภายในครอบครัวและชุมชน เมื่อเหลือจากการบริโภค

ในครอบครัวจึงนำมาจำหน่ายภายนอกชุมชน เป็นเศรษฐกิจที่เป็นไปตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและตามลำดับขั้นของทฤษฎีใหม่

3. ด้านทรัพยากรทำให้เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ทำให้มีวัตถุดิบที่จะนำมาผลิตจึงมีจำนวนมากพอที่จะไม่พึ่งพาจากภายนอก

4. จิตใจและจิตใจพร้อมพัฒนา เป็นชุมชนที่มีจิตใจเอื้อเฟื้ออาทร มีความรักผูกพันต่อกันในสังคม โดยยึดหลักการในศาสนาเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจของสมาชิกในชุมชน

5. สังคมที่ดี มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน พึ่งพาอาศัยกันและกันของชุมชนเป็นลักษณะแบบ “บวร” คือ บ้าน วัด โรงเรียน ส่งผลให้ชุมชนดี สังคมวัฒนธรรมดี เป็นทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา การพึ่งพาตนเองและการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรีคือ

ตัวแปรอิสระได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล อายุ ระดับการศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมได้แก่ อาชีพ รายได้หนี้สิน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนการเข้าร่วมประชุมอบรม สัมมนา และคูงาน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประโยชน์ที่ได้รับจากการพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ตัวแปรตาม ได้แก่ การพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจด้านทรัพยากรธรรมชาติด้านจิตใจด้านสังคม และการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านความพอประมาณความมีเหตุผลการมีภูมิคุ้มกันที่ดีการมีความรู้ และการมีคุณธรรม